

Betreft : Tijdelijk Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK)
Aan : Leden van de commissie Sociaal Domein
T.b.v. : Commissie van dinsdag 6 april 2021
Van : Bert Rebel
Behandelaar: Battoul Rachak
Datum : 24 maart 2021

Geachte leden van de Commissie Sociaal Domein,

Hieronder de mededeling betreffende de start en uitvoering van de steunmaatregel Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK), waartoe ons college beleidsregels heeft vastgesteld.

Tijdelijke Ondersteuning van Noodzakelijke Kosten (TONK)

Door de kabinetsmaatregelen tijdens de coronacrisis hebben veel huishoudens te maken met een plotselinge, onvoorzienbare en onvermijdelijke terugval in hun inkomsten. Het kan gaan om ondernemers die hun bedrijfsactiviteiten door de lockdown niet meer kunnen uitvoeren. Maar ook om mensen in loondienst die hun baan zijn kwijtgeraakt, of minder uren kunnen maken. Het kabinet heeft in de diverse steunpakketten maatregelen genomen om deze huishoudens te ondersteunen. In de praktijk bieden de bestaande voorzieningen nog voor veel huishoudens onvoldoende ondersteuning. Inwoners die voorheen een goed salaris gewend waren, en hun vaste lasten op dat salaris hadden ingesteld, komen nu moeilijk rond. De noodzakelijke vaste lasten blijven doorlopen en kunnen niet op korte termijn worden teruggeschroefd. Zij lopen daardoor het risico op het opbouwen van schulden. Het kabinet heeft voor die huishoudens de Tijdelijke Ondersteuning van Noodzakelijke Kosten (TONK) in het leven geroepen met een bijbehorend budget van 260 miljoen euro. De regeling, die het karakter heeft van een open einde-regeling, valt onder de Participatiewet en is een vorm van bijzondere bijstand. Uit dit budget moeten zowel de kosten voor de regeling als de uitvoeringskosten betaald worden. Er worden voor de TONK géén nadere centrale regels vastgesteld. Dit betekent dat iedere gemeente zelf bepaalt hoe de regeling er lokaal uit komt te zien. Daarvoor zijn er de Tijdelijke Beleidsregels TONK opgesteld, een bevoegdheid van het college.

De steunmaatregel TONK is bedoeld als bijdrage in de noodzakelijke woonlasten, te weten huur of hypotheek, en geldt voor de periode van 1 januari 2021 tot en met 30 juni 2021. In tegenstelling tot de TOZO (die door centrumgemeenten Hilversum wordt uitgevoerd), voert de gemeente de TONK uit. Vanaf 24 maart kan de regeling worden aangevraagd bij de gemeente, via het loket Maatschappelijke Zaken.

Voor wie is de regeling TONK?

De regeling is bedoeld voor mensen die vanwege corona te maken hebben met een inkomensterugval, waardoor ze hun woonlasten niet meer kunnen betalen. Het moet gaan om een flinke terugval in het inkomen en de woonlasten moeten naar verhouding een groot deel van het huidige inkomen bedragen. Er is dus een aantal voorwaarden:

- Er is sprake van flinke inkomensterugval (minimaal 35%) tussen 2019 en januari 2021;
- De terugval in het inkomen is veroorzaakt door Corona en/of door de maatregelen van het Rijk tegen Corona;
- Men heeft in verhouding tot het huidige inkomen hoge woonlasten (tussen de 35% en 60% afhankelijk van de woonsituatie en inkomen van de aanvrager en de partner);
- Men heeft niet meer eigen vermogen dan €6.295 in het geval van een alleenstaande of €12.590 in het geval van gehuwden en alleenstaande ouders (de waarde van woning, het vermogen in de onderneming en auto tellen niet mee).

Hoogte van de TONK

Huishoudens die voldoen aan de voorwaarden voor de TONK ontvangen een vast bedrag voor de maanden januari t/m juni. Het gaat om een bijdrage van €150,00 per maand. In totaal ontvangen huishoudens dus €900,00 voor 6 maanden. Dit bedrag wordt in één keer uitgekeerd.

Inschatting omvang doelgroep

Een goede inschatting maken van het aantal aanvragen is onmogelijk, omdat we niet over gegevens beschikken van inkomensdaling en van vaste lasten van huishoudens. Dit is een landelijk probleem waar iedere gemeente mee worstelt. We moeten het daarom doen met een grove schatting op basis van gegevens over de TOZO en de WW. De instroom in de bijstand hebben we niet opgenomen. Inwoners die een bijstandsuitkering toegekend hebben gekregen, vallen onder de reguliere regeling Bijzondere Bijstand.

De bijdrage van het Rijk is onvoldoende om een goede TONK regeling te kunnen financieren

Het kabinet roept gemeenten op om ruimhartig om te gaan met de aanvragen voor de TONK regeling. Uitgaande van de bijdrage van het Rijk is de verwachting dat zelfs een sobere regeling financieel lastig uit te voeren zal blijken. Er zal rekening moeten worden gehouden met een (sterke) overschrijding van de budgetten.

Het is aan het college om keuzes te maken die recht doen aan de financiële situatie van de doelgroep, maar ook aan het beschikbare budget voor deze regeling. Het Rijksbudget TONK is onvoldoende om een substantiële vergoeding te verstrekken voor de gehele doelgroep. We krijgen van het Rijk één bedrag voor de uitvoeringskosten en voor de kosten van de TONK zelf. De regeling dient daarom zo simpel en uitvoerbaar mogelijk gemaakt te worden om de druk op de uitvoering zo laag mogelijk te houden.

Naar verwachting ontvangt de gemeente Huizen ongeveer €494.700 en de BEL-gemeenten €225.860 van het Rijk voor de TONK regeling. Uitgaand van een eenmalige uitkering van €900 per huishouden kunnen we met het totale Huizer budget, na aftrek van uitvoeringskosten, 496 aanvragen toekennen. De doelgroep die in aanmerking komt is echter waarschijnlijk minimaal anderhalf keer zo groot. Je kunt dan het bedrag per huishouden omlaag bijstellen, maar dan is het eigenlijk geen serieuze regeling meer te noemen. De regeling is bedoeld om inwoners bij te staan die hun woonlasten moeilijk kunnen betalen.

Hanteren vermogensgrens

Het toetsen van het eigen vermogen is niet altijd simpel. Zeker bij een ondernemer lopen privé en zakelijk vermogen vaak door elkaar. Om de beschikbare middelen zo eerlijk mogelijk te verdelen willen we toch een vermogensgrens aanhouden. Anders kunnen ook inwoners met een (hoog) eigen vermogen aanspraak maken op deze regeling. Het Rijk roept op om geen vermogensgrenzen te hanteren. Dat is gezien het beschikbare budget niet realistisch.

Financiën

Voor de TONK wordt voorsnog €260 miljoen extra aan het gemeentefonds toegevoegd. De bedragen die per gemeente worden uitgekeerd zijn nog (steeds) niet bekend. Hieronder de naar schatting te ontvangen bedragen per gemeente. Ook is meteen de berekening per gemeente gemaakt wat betreft de uitvoeringskosten, uitgaande van 1,78 extra fte (2 x 32uur) voor de uitvoering TONK. Vanuit het rijksbudget moeten namelijk ook de uitvoeringskosten worden bekostigd.

Gemeente	Budget TONK excl. uitv.kosten	Uitv. Kosten	Netto TONK budget
Huizen	€ 494.700	€ 48.589	€ 446.111
Blaricum	€ 71.140	€ 6.257	€ 64.883
Eemnes	€ 59.480	€ 4.925	€ 54.555
Laren	€ 95.240	€ 6.789	€ 88.451
Totalen	€720.560	€66.560	€654.000

Hieronder zijn de verwachte inkomsten en uitgaven weergegeven. Omdat we niet kunnen berekenen hoe groot onze potentiële doelgroep is, is de berekening van het aantal aanvragen gebaseerd op schattingen. Omdat we meer aanvragen dan er aan Rijksbudget beschikbaar is, ontstaat er in het slechtste geval een tekort op de TONK. Inclusief de uitvoeringskosten komen we tot een (mogelijk) negatief resultaat (dus een tekort) bij alle gemeenten in de HBEL.

Gemeente	Verwachte aanvragen TONK	Verwachte toekenningen TONK	Rijksbudget TONK netto	Negatief resultaat/tekort
Huizen	850	700	€ 446.111	€ 183.889
Blaricum	280	236	€ 64.883	€ 147.517
Eemnes	190	160	€ 54.555	€ 89.445
Laren	330	275	€ 88.451	€ 159.049
Totaal	1.650	1.371	€ 654.000	€ 579.900

*Met betrekking tot het hier gepresenteerde tekort (o.b.v. €900 per huishouden) is sprake van een grote mate van onzekerheid. Het is lastig te voorspellen wie en hoeveel inwoners de aanvraag gaan doen. Er wordt uitgegaan van maximale aantallen welke mede gebaseerd zijn op de toekenningen TOZO.

Onderbesteding TONK

Op basis van het aantal aanvragen TOZO verwachten we meer aanvragen TONK dan er aan Rijksbijdrage beschikbaar wordt gesteld. In bovenstaande tabellen hebben we zowel het beschikbare budget voor de HBEL uitgewerkt als ook het verwachte (mogelijke) tekort. Een ander scenario is echter dat er minder aanvragen binnenkomen en we mogelijk daardoor budget overhouden op de TONK. Dat is een onwenselijke situatie. Daarom wordt in de beschikking een bepaling opgenomen dat wanneer er sprake is van onderbesteding van het TONK-budget, het overgebleven budget naar rato zal worden uitgekeerd aan degenen die recht hebben op een bijdrage uit de TONK-regeling.

Brief minister

Minister Koolmees heeft in zijn brief van 25 februari jl. aan gemeenten aangegeven dat gemeenten zich geen zorgen hoeven te maken over de financiën en verantwoording voor de uitvoering van TONK op basis van de doelstelling van de regeling. In de brief staat o.a. het volgende opgenomen: *“Daarnaast wil ik met deze brief uw mogelijke zorgen over de toereikendheid van het budget wegnemen. Het kabinet wil niet dat gemeenten financiële risico’s lopen bij de uitvoering van de TONK.”* .. *“Omdat we op voorhand niet precies weten hoeveel mensen voor TONK in aanmerking zullen komen en voor welk bedrag zij steun nodig zullen hebben, is het ook onduidelijk hoeveel budget nodig is om de TONK uit te voeren. Voor TONK is tot dusver 130 miljoen euro beschikbaar gesteld voor toekenningen en uitvoeringskosten. Een eerste tranche van 65 miljoen wordt zo snel mogelijk via het gemeentefonds verdeeld op basis van de verdeelsleutel armoede- en schuldenbeleid. Voorafgaand aan toekenning van de tweede tranche zal een weegmoment plaatsvinden, waarbij gekeken wordt naar de ontwikkelingen rondom de maatregelen tegen Corona en de eerste inzichten over het gebruik van de TONK-regeling. Een bijstelling van het budget passend bij deze inzichten zal dan indien nodig plaatsvinden.”*

Dit impliceert dat de rijksbijdrage TONK straks wordt vastgesteld op basis van de werkelijke landelijke kosten TONK. Hoewel het ministerie (dd. 12 maart jl.) heeft besloten het budget voor de TONK te verdubbelen van € 130 naar € 260 miljoen, is echter nog steeds niet duidelijk in hoeverre de hier voorgestelde toekenning van € 900 per huishouden zal worden gecompenseerd door het rijk. Het gepresenteerde tekort van €183.889 betreft een worst-case-scenario, waarbij uitgegaan wordt van een maximaal aantal toekenningen en geen enkele aanvullende compensatie vanuit het rijk. Daarnaast mag ook worden verwacht dat het instellen van een vermogensgrens een dempend effect heeft op het aantal toekenningen. Mocht er een tekort ontstaan dan zal voor de dekking hiervan allereerst naar de mogelijkheden worden gekeken binnen de ontvangen rijksmiddelen voor coronacompensatie.